

О. Ю. Стоян,
д. держ. упр., к. е. н., в.о. завідувача кафедри, доцент кафедри менеджменту,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК КУЛЬМІНАЦІЙНИЙ ЕТАП ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ МІЖНАРОДНУ ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

O. Stoian,
Doctor of Sciences in Public Administration, candidate of economic sciences, Head of Management Department,
Associate Professor of Management Department, Petro Mohyla Black Sea national University, Mykolaiv

GLOBALIZATION AS A KULMINATION STAGE OF FORMATION OF A NEW GLOBAL POLICY INTRODUCING INTERNATIONAL ECONOMIC SECURITY

У статті досліджуються складні, взаємопов'язані економічні та політичні процеси, направлені в кінцевому варіанті на мирне і безпечне співіснування країн і народів світу. Враховуючи, що каталізатором цих процесів, особливо в останні 25–30 років більшість експертів визнає глобалізацію, автор у своєму аналізі акцентує увагу на економічних, фінансових, ресурсних та соціальних проблемах, вирішення яких, в значній мірі, залежить від безпечного, сталого функціонування національних економік та вільного і справедливого інтегрування їх у світову економіку сталого розвитку. Значну увагу приділено дослідженню ролі держав-економічних і політичних лідерів світу у забезпеченні умов, що унеможливають появу загроз і викликів міжнародній економічній безпеці як найбільш важливого фактору основи та гарантії подальшого гуманістичного розвитку людства.

The complex, interrelated economic and political processes, aimed ultimately at the peaceful and safe coexistence of countries and peoples of the world are analyzed in the article. Given that the catalyst of these processes, especially in the last 25–30 years, most experts acknowledge globalization, the author in his analysis focuses on economic, financial, resource and social problems, whose solution depends to a large extent on the safe, sustainable functioning of national economies and the free and fair integration of them into the world economy of sustainable development. Considerable attention is paid to the study of the role of states – economic and political leaders in the world in ensuring conditions that make it impossible to create threats and challenges to international economic security, as the most important factor in the basis and guarantees of further humanist development of mankind.

Ключові слова: глобалізація, міжнародна економічна безпека, взаємопроникнення економік, цивілізація, світоустрій, торгівельна війна, протекціонізм, санкції, внутрішні ринки, угоди, проблеми людства.

Key words: globalization, international economic security, interpenetration of economies, civilization, world order, trade war, protectionism, sanctions, internal markets, agreements, problems of mankind.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аналізуючи загальний розвиток людства чи окремих напрям його діяльності, окремої країни чи континенту ми відмічаємо, особливо в останні десяти-

ліття, швидкість протікання процесів, явищ та подій, посилення впливу на їх перебіг зі сторони міжнародних інститутів (G-20, ОЕСР, ООН), глобальні зміни економічних процесів і появу нового типу міждержав-

них відносин. Однозначно, і до цього схиляється більшість експертів, головною причиною такого стрімкого економічного, фінансового, технологічного і соціального розвитку та інтернаціоналізації світового господарства стала глобалізація. Попри свої переваги і недоліки, наявність прихильників і противників вона створила нові і трансформувала існуючі різноманітні зв'язки між країнами, народами і націями. В основі цих процесів є економічні зв'язки. Відтак слід констатувати початок зміни світової економічної культури, не обмеженої кордонами, взаємодії фізичних і юридичних осіб з будь-якими інституціями чи виходу на світові ринки. Все це сприяє зростанню міжнародної торгівлі, участі країн світу у міжнародному розподілі праці, вільному руху капіталу та притоку інвестицій у національні економіки.

Водночас, цей глобальний процес означає і зростання зовнішнього впливу на внутрішні політичні, економічні, соціальні, культурні та інші процеси. Саме тому, і в цьому її суперечливість, в кожній країні світу без виключення, глобалізація, поряд із позитивними здобутками, породжує або загострює низку негативних проблем, вирішення яких потребує спільної скоординованої роботи усіх країн, урядів та народів. На превеликий жаль, замість пошуку консенсусу і створення справедливої і ефективно системи міжнародної економічної безпеки, відповідальної за загальнонаціональні перетворення світової спільноти та світової економіки, ми стаємо свідками перманентних і глобальних торговельних війн, різноманітних санкцій та міждержавного протистояння.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Глобалізація світової економіки створює надійну основу для вирішення багатьох проблем людства і є об'єктивним процесом, який безперечно пов'язаний з міжнародною економічною безпекою. Дослідження цього наукового напрямку присвячені науковій праці Д. Стигліца, Г. Томпсона, Дж.А. Хансона, А. Барановського, М. Корецького, А. Гальчинського, О. Білоруса, І. Бузько, Б. Герста, Є. Кочеткова, О. Шниркова, Т. Бауліної, та інших. Незважаючи на велику кількість опрацьованих теоретико-прикладних питань, недостатньо дослідженими залишаються питання рушійних сил глобалізації, взаємодії між суб'єктами світової економіки, загострення конкурентною боротьби, що створює реальні загрози для країн з невеликими доходами, створення дієвих механізмів досягнення глобальних і загальносвітових цілей.

МЕТА СТАТТІ

В умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів характерним є посилення різноманітних проявів та загроз економічної безпеки країн, які так чи інакше пов'язані з людиною. Метою статті є дослідження процесу глобалізації як етапу, який виокремлює загальні і характерні проблеми розвитку людства, що потребують нагального спільного вирішення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стрімке зростання чисельності населення світу, транснаціоналізація економіки прискорили нові зміни — взаємопроникнення "націоналізованих" культур, велетенську міграцію, яка нагадує "мирне" переселення народів. Потреба в глобальних комунікаціях, розвиток Інтернету та глобальних медіа сприяли поступовому становленню глобальної культури, яка, втягуючи, змішує попередні культури, створюючи культурну і цивілізаційну багатокладність.

Сьогодні можна констатувати про існування восьми основних цивілізацій: західної, слов'янсько-православної, китайської, японської, мусульманської, індіїтської, латиноамериканської та африканської.

Вісім найбільш населених країн світу належить до восьми цивілізацій. Сім найбільш економічно розвинутих країн належать до п'яти різних цивілізацій. Тому в глобальному вимірі світова політика — це політика цивілізації, багатокладна. В цій епосі відносини між країнами, представниками різних цивілізацій будуть складними, а в деяких випадках — антагоністичними. Подразником цьому буде стан відносин між Заходом та рештою цивілізацій, тому що Захід і надалі буде намагатись нав'язувати свої культурні цінності іншим країнам. Окрім цього, конфлікти та нестабільність будуть спричинюватись відродженням Китаю та поверненням ісламу [1].

У наступній епосі існування можливої небезпеки з боку іншої країни, культурно схожої, буде менш імовірним, аніж небезпеки від країни, що відрізняється від неї культурно. Хоча й можуть бути виключення, за якими проглядатимуться ті чи інші інтереси "третіх" країн.

Розвиток конфліктів великою мірою буде залежати від того, до якої сторони конфлікту приєднаються такі країни, як Росія, Китай та Індія. Потенційно найбільш небезпечним є конфлікт між Китаєм та США.

Біполярне протистояння на всьому проміжку "холодної війни", починаючи з другої половини ХХ ст., характеризувалось напруженим, але стабільним міжнародним станом. З розпадом СРСР та соціалістичного табору міжнародна політична та економічна ситуація демонструвала домінування США і дозволяла говорити про встановлення однополярної моделі світоустрою, інакше — односилової системи. За часів холодної війни у ХХ ст. світ був розподілений на три основні групи: "вільний світ" на чолі зі США; східний блок на чолі з СРСР; решта країн. У новому ХХІ ст. глобальна трансформація економічних і політичних процесів призвела до ситуації, коли сьогоднішній світ можливо назвати водночас і уні- і мультиполярним. Підтвердженням цьому є існуюча реальність, що для вирішення міжнародної проблеми сьогодні вже недостатньо зусиль однієї супердержави, потрібні спільні зусилля як однієї супердержави, так і кількох інших керівних держав. Прикладів більш ніж достатньо (проблеми Ірану, Іраку, Лівії, Сирії, КНДР, України тощо).

Слід сказати, що такий розвиток подій передбачав ще у 1999 році відомий американський політолог Семюель Гантінгтон. Він констатував про існування чоти-

рівневої глобальної структури розподілу сил сучасного світу, проілюструвавши її таким чином [1]:

Перший рівень — Єдиною наддержавою залишається США.

Другий рівень — Найважливіші регіональні держави, кожна з яких відіграє домінуючу роль у своєму регіоні: Німеччина та Франція в Європі; Росія, Китай, Індія, Індонезія, Іран, Ізраїль, Бразилія.

Третій рівень — Другорядні регіональні сили: Велика Британія (відносно Німеччини та Франції), Україна (відносно Росії), Японія та В'єтнам (відносно КНР), Пакистан (відносно Індії), Австралія (відносно Індонезії), Саудівська Аравія (відносно Ірану), Єгипет (відносно Ізраїлю) і Аргентина (відносно Бразилії).

Четвертий рівень — Країни, що не увійшли до перших трьох рівнів.

Наддержава, без сумніву, зацікавлена самостійно ухвалювати всі рішення. Водночас важливі країни (другий рівень) зацікавлені у багатополарній системі світу. Тому стабільність існуючої системи значним чином залежить від рівноваги між цими головними конфліктуючими групами. При цьому враховуючи, що спостерігається значне протистояння гегемонії США з боку важливих регіональних держав, США і другорядні регіональні країни інколи демонструють спільні інтереси, таким чином змінюючи вплив країн другого рівня з тих чи інших питань у власних регіонах.

США завжди протистояли домінуванню чи то Західної Європи, чи Східної Азії. Щоб запобігти цьому, США у ХХ ст. взяли участь у двох світових війнах і в "холодній війні" [1].

Спробуємо розібратись в існуючому поточному і можливому розвитку подій, опираючись на економічні взаємовідносини США з провідними країнами світу в останні декілька десятиліть та з'ясувати їх взаємозалежність і вплив на розвиток світової економіки і відповідну економічну безпеку [2; 3].

Із зняттям бар'єрів в нафтогазовому секторі світової економіки безперечно зростатиме виробництво, але при цьому — неодмінне падіння нафтових котировок. Підтримка виробників сланцевої нафти в США шляхом стимулювання зростання її обсягів добытки в довгостроковій перспективі змінить ситуацію на глобальному нафтовому ринку і це означатиме значні ризики для Росії. Російські експортери нафти і газу через загострення конкуренції на цьому ринку втрачають переваги, а відтак і прибутки. Зменшення попиту на товари російського експорту, а також довгострокове зниження світових цін на вуглеводороди на фоні можливого падіння темпів розвитку світової економіки може мати серйозні негативні наслідки для економіки Російської Федерації. Політика нової індустріалізації Америки окрім можливих негативів для російської економіки вже однозначно внесла на ринки невизначеність. Глобальна недовіра є головним трендом 2017 року, а також 2018 року, у тому числі і у відношеннях Росії зі США. Необхідність перегляду відносин між США і Росією буде витікати із загострення економічних відносин між США та Китаєм, ініційованим політикою Д. Трампа. В цій ситуації для

Таблиця 1. Список країн відповідно до величини валового внутрішнього продукту, розрахованого по паритету купівельної спроможності (ВВП по ПКС), (млрд дол.)

№ з/п	Назва країни	2016 р. значення	% до заг. світового	Зрост. у % з 1990 по 2015 р.
1.	КНР	21286	17,76	1669
2.	США	18624	15,49	202
3.	Індія	8700	7,23	702
4.	Японія	5233	4,37	118
5.	Німеччина	3997	3,32	154
6.	Росія	3862	3,17	210
7.	Бразилія	3141	2,62	222
8.	Індонезія	3032	2,53	425
9.	Великобританія	2786	2,32	184
10.	Франція	2734	2,28	164
11.	Мексика	2316	1,93	319
12.	Італія	2235	1,86	115
13.	Турція	1988	1,66	375
14.	Республіка Корея	1934	1,61	385
15.	Саудівська Аравія	1751	1,46	352
	Світ	119884		301
	ЄС	20270		179
49.	Україна	353		-3

РФ Китай виглядатиме більш надійним партнером, особливо враховуючи діючі економічні санкції ЄС та США проти Росії у зв'язку з подіями в Україні, Сирії та Великобританії.

Країни ЄС, які спільно зі США, вже четвертий рік проводять санкційну політику проти РФ, тим не менше продовжують активно співпрацювати з Росією в енергетичній сфері та інших галузях економіки. При цьому слід зауважити, що врегулювання найгостріших сучасних конфліктів взагалі не є можливим без активної участі Росії.

В останні роки посилюється відчуження і протистояння між Росією і північноамериканськими та європейськими країнами і водночас РФ відіграє ключову роль у регіональних економічних союзах (Брікс, ШОС, Євразійський союз тощо), де її відкритий антиамериканізм імпонує багатьом із країн, учасників цих союзів.

Протягом двох останніх десятиліть американський попит та китайське виробництво взаємно доповнювали один одного. Це поєднання було не тільки фундаментом, одним із головних джерел зростання світової економіки, але й гарантією стабільності в регіоні Південно-Східної Азії і на Тихому океані.

Чому так розвиваються події пояснює таблиця 1, що ілюструє рейтинг країн світу за величиною валового внутрішнього продукту за паритетом купівельної спроможності (ВВП по ПКС) та темпами зростання за останні 25 років [4].

Проголошеною політикою та реальними діями Д. Трамп загрожує зруйнувати існуючий світоустрій, розпочавши повернення із Китаю "американської" промисловості до США.

Водночас політика Китаю є іншою: "Не треба відмовлятися від глобалізації світової економіки, не треба її боятися, треба просто навчитись нею керувати і користуватися її плодами на благо народів усього світу" [5].

Якщо США введуть загороджувальні мита, то симетричною відповіддю КНР буде девальвація юаня, яка

зараз і відбувається, але повільно. Таким чином дешевий китайський імпорт буде тиснути на національних товаровиробників і в Росії, і в Європі, і в США. Теоретично і практично у відповідь буде розкручуватись нова спіраль (підняття рівня загороджувального мита — девальвація і т.д.).

До цього треба не забувати і про існуючий набір інструментів для торгівельних війн, що має можливість також задіяти кожна держава: активізація податкових та антимонопольних перевірок, антидемпінгові розслідування, згортання державних закупівель товарів, походженням з інших держав тощо.

Слід сказати, що лідери країн, особливо розвинутих, завжди проводять подвійну політику, залежно від стану національної економіки, соціально-економічної ситуації та ін. І Китай, і США, і Європа, і Росія, з одного боку, підтримують глобалізацію, а з іншого — захищають свої ринки. Ніхто не бажає повністю відкривати свої ринки. Достатньо ознайомитись з процедурами і вимогами вступу до ВТО будь-якої країни, що бажає стати членом поважної міжнародної організації. Кожна країна-член ВТО (а їх більше ніж півтори сотні) виписує умови, за яких вона погоджується на членство країни-претендента.

Головним з них є доступ на внутрішній ринок. В останні десятиліття з'явилися нові інструменти та механізми захисту внутрішнього ринку — нетарифні бар'єри. Прикладів закриття ринків для тих чи інших товарів, сировини та ін. між країнами більш ніж достатньо.

Але все ж треба нарешті зрозуміти: кінець глобалізації — зовсім не чудова і не райдушна перспектива ні для індустріально розвинених країн, ні для країн, що розвиваються. По-перше: процеси глобалізації в XXI ст. раптові, непередбачувані і не піддаються контролю. Інформаційна революція занадто змінила світ, щоб його було можливо повернути назад будь-якими тарифами.

Зовнішньоторговельна політика Д. Трампа може почати міжнародну торгівельну війну. Чимало його заяв та перших указів вказують на перші два напрямки дій — протекціонізм та відмежування від світової економіки. Він безперечно хоче зменшити імпорт товарів, посиливши таким чином внутрішнє виробництво, а також підвищити податок на товари (мито на іноземні товари) з тих країн, з якими США мають негативне торгівельне сальдо (з Мексикою — 63 млрд дол.; з Канадою — 11 млрд дол.).

Торгівельна війна небезпечна для всіх глобальних ринків, у т.ч. і безпосередньо для США і Китаю. Останній зіткнеться з погіршенням умов доступу до ринку США — свого найбільшого торгівельного партнера і це безпосередньо вплине на макроекономічну стабільність країни.

Можливість скорочення поставок на ринок США може мати негативні наслідки для всієї Європи, а Німеччина — це економічний двигун Єврозони (3,4 — 3,5 трлн дол. ВВП) і на фоні невеликого зростання економіки Франції та стагнації її в Італії, Європа не може дозволити йому скинути оберти. Торговля лежить в основі німецької економіки, адже в 2015 р. експорт складав 1,9 трлн євро, або більше третини ВВП країни. В той же час мас-

штаби цього експорту почали турбувати США в силу того, що за даними німецького Федерального відомства статистики у 2016 р. компанії з ФРН продали США товарів на суму 107 млрд євро. Це майже вдвічі більше, ніж Німеччина імпортувала зі США. Тому торгівельні бар'єри створюють небезпеку в першу чергу німецькій економіці, яка особливо залежна від експорту. Адже експорт складає 30% — 40% ВВП держави, а США — найбільший експортний ринок для німецьких компаній (майже 10% від усього експорту).

Бувший міністр закордонних справ Йошка Фішер вважає що з приходом Д. Трампа в Білий дім порушуються основи безпеки для Німеччини та Європи [5]. Невідомо, чи витримає в першу чергу Європейський Союз, адже до усіх негараздів слід додати Brexit. Поза межами міжнародних структур та об'єднань держав неможливо забезпечити безпеку країни. Жодна європейська країна не в змозі самостійно забезпечити свою обороздатність. "...Європейцям слід дорослішати, навчитись відстоювати один одного. Тільки з сильною Європою будуть рахуватись у Вашингтоні, Москві та Пекіні. Тільки спільно європейці спроможні мати реальний вплив у світі..." [5].

Жодна країна не отримує такої кількості преференцій від європейської інтеграції та єдності як Німеччина через її геополітичне розташування в центрі Європи, маючи спільні кордони з дев'ятьма країнами. Тому при зміні системи світових економічних і політичних координат Європа зацікавлена у тому, щоб Німеччина взяла особисту відповідальність за спільні дії. Адже усі ризики, що несе економічна політика Д. Трампа для економічної безпеки світової економіки примушують європейських політики завершити суперечки і негайно, невідкладно розробити власну концепцію європейської безпеки.

При цьому очевидно, що країнам-членам ЄС, особливо Німеччині, необхідно спільно з США визначитись з нормами і правилами глобальної торгівлі у XXI ст., інакше їх формуватимуть без їх участі. Першим негативним сигналом такого можливого розвитку подій стала критика Д. Трампа угоди про створення трансатлантичної зони вільної торгівлі та інвестиційне партнерство (ТТІР). До цього часу триває пауза, яку взяли в перемовинах на період проведення президентських виборів та формування нової адміністрації.

Якщо ЄС втратить свій шанс закріпити в надзвичайно важливій угоді про створення трансатлантичної зони вільної торгівлі та інвестиційне партнерство зі США свої екологічні стандарти, або свої підходи до формулювання прав найманих робітників, то такі правила ведення бізнесу в глобалізованому світі все одно будуть формуватися в інших великих зонах вільної торгівлі.

Зрозуміло, що економіки країн настільки взаємопов'язані, що їхнє "розлучення" призведе до болісних відчуттів у кожній із сторін. Якщо Д. Трамп серйозно ставиться до своїх заяв (погроз), то перед ФРН та ЄС, члени якого мають спільну зовнішньоторговельну політику, постає дилема: завдавати відповідного удару чи ні?

Введення торгівельних бар'єрів зашкодить торгівлі та безпосередньо і ЄС. Не відреагувати — також стратегічно сумнівне рішення!

У вересні — жовтні 2017 року Європейський Союз згідно рішення Європейського парламенту і держав-членів ЄС підготував нові антидемпінгові інструменти для захисту промисловості.

Робочі місця та промисловість ЄС будуть краще захищені від демпінгу та субсидованого імпорту. При цьому, згідно з оновленим законодавством ЄС із захисту торгівлі вперше будуть враховуватись міжнародні стандарти праці та навколишнього середовища, що надасть змогу країнам-членам ЄС протидіяти недобросовісній торгівлі третіми країнами, чий держави сильно втручаються в економіку. Одночасно з міністрами ЄС ведуться переговори про оновлення інструментів торгівельної оборони ЄС з метою підвищення тарифів на демпінговий або субсидований імпорт.

Таким чином, підводячи підсумки розгляду економічної політики найбільших держав світу, незважаючи ні на що, треба констатувати, що економіка США — це найбільш комплексна і самодостатня економіка в світі, яка визначає стан і напрямки зростання світової економіки в силу того, що до 20 відсотків світового ВВП припадає на долю Сполучених Штатів. Економіки більшості країн орієнтовані на платоспроможний американський ринок і його найменші коливання прямо чи опосередковано впливають на добробут цілих держав, і така інтеграція і глобалізація економік має як позитивні, так і негативні сторони, які безумовно відображаються на стані економічної безпеки світової економіки.

США можуть бути як двигуном світової економіки і забезпечувати її економічну безпеку, так і стати її гальмами. Без певних балансів протекціонізм може створити надвеликі економічні проблеми.

Найкращим варіантом, формою лібералізації зовнішньої торгівлі як локомотиву зростання світової економіки мала б стати глобальна угода під егідою Світової торгівельної організації (СОТ). Але переговори з цього приводу відбуваються вже більше 15 років без надії на швидке і позитивне завершення.

Світова спільнота більше і невідкладно потребує справедливих правил торгівлі, аніж розкручування спіралі протекціоністських заходів. Навіть двосторонні торгівельні угоди, до речі, завжди є несправедливими по відношенню до третіх сторін.

Тому кожній державі-члену світового співтовариства повинна забезпечуватись можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціально-економічного розвитку без зовнішнього тиску і втручання в обстановці взаємопорозуміння та співпраці. Правові гарантії міжнародної економічної безпеки — у визнанні принципів рівноправності держав у вирішенні як їх національних проблем, так і глобальних проблем усього світу.

Рубіж XX—XXI ст. у житті сучасної цивілізації пройшов під знаком глобалізації — достатньо суперечливої і надзвичайно могутньої тенденції світового розвитку.

Міжнародні економічні і політичні процеси кінця XX і початку нового століття в умовах глобалізації і лібералізації об'єктивно висвітлювали низку невідкладних проблем світової спільноти, без вирішення яких є неможливим успішний подальший гуманістичний розвиток людства.

Оцінку цим процесам надана в прийнятій Стратегії ОБСЄ в області економічного і екологічного виміру (Маастрихт, 2003 рік), в якій підкреслюючи позитивну і вирішальну роль глобалізації, лібералізації та відкриття нових можливостей науково-технічного прогресу у економічному зростанні та розвитку країн-учасниць ОБСЄ, одночасно відмічається і наявність проблем, негативних проявів та загроз, зокрема поглиблення економічної нерівності між державами, викликані зростаючою відкритістю національних економік та все більшим негативним впливом зовнішньоекономічних і фінансових кризових явищ. Перед державами постає необхідність забезпечення керованості процесом глобалізації, що в кінцевому варіанті забезпечуватиме прозорість і справедливість розподілу спільно отриманої вигоди, а головне — сприятиме загальній міжнародній безпеці.

Слід констатувати, що незважаючи на укладені дво- та багатосторонні міждержавні угоди, взаємопроникнення національних економік, досягнутий рівень збалансованості між відкритістю національних ринків і політикою державного протекціонізму, до цього часу не створено дієвої системи і впливових механізмів забезпечення міжнародної економічної безпеки. Поряд з бурхливим розвитком в останні 25 років національних економік Китаю, Індонезії, Індії, Мексики та інших країн, відбувається загострення міжнародних відносин, в першу чергу економічних, між розвиненими країнами світу із застосуванням економічних та інших обмежувальних санкцій. Конфліктуючими сторонами є країни-учасниці одного або різних (економічних, торгівельних, тощо) союзів, блоків та інших міждержавних об'єднань, зокрема СОТ, ОБСЄ, тощо. Незважаючи на наявні статутні документи цих поважних організацій, в яких виписано вирішення конфліктних ситуацій та ін. [6].

Ми є свідками балансування держав на межі відкритої торгівельної війни. При цьому найгіршим моментом є те, що ці процеси ініціюються в першу чергу між країнами, які створюють валовий внутрішній продукт (ВВП по ПКС) за обсягом близько 50—60 відсотків загальносвітового показника і це є вкрай загрозливим для інтеграції національних економік у світову економіку, створює загрози і виклики економічній безпеці, а також перешкоджає реалізації країнами світу нової міжнародної стратегії сталого розвитку.

Світова спільнота, населення усіх континентів дійсно зазнає глибинних трансформацій і це є об'єктивним ствердженням в силу того, що будь-які процеси, як би ми їх не називали (глобалізація, інтеграція, трансформація економіки, технічна чи культурна революція, міграція, створення міжнародних платіжних систем, міжнародних банків, фінансових центрів, тощо) є результатом розумової та господарської діяльності людини, групи людей, і всі ці процеси задумуються і реалізуються спільними зусиллями великої, значної кількості людей, об'єднаних в першу чергу загальною цивілізаційною потребою розв'язання існуючих проблем людства.

Глобалізація, як унікальний об'єктивний процес інтенсивного розвитку економічних, соціальних, екологічних, культурних та інших відносин, викриває і загост-

рює увагу світової спільноти на низці першочергових і невідкладних економічних, соціальних, культурних, релігійних, національних, політичних та інших проблем, які пов'язані виключно з людиною і потребують свого справедливого і розумного вирішення.

XX ст., як епоха, що характеризувалась жорстокою боротьбою і протистоянням ідеологій комунізму, фашизму та ліберальної демократії відійшла в минуле. Світ, постійно змінюючи, особливо в останню декаду XX та напочатку XXI ст. вступає в нову епоху, в якій культура та культурні чинники відіграватимуть чи не найголовнішу роль у формуванні нової світової політики, системи безпеки та стабільності, включаючи економічну безпеку.

ВИСНОВКИ

XX ст., як епоха, що характеризувалась жорстокою боротьбою і протистоянням ідеологій комунізму, фашизму та ліберальної демократії, відійшла в минуле. Світ, постійно змінюючись, особливо в останню декаду XX та на початку XXI ст. вступає в нову епоху, в якій культура та культурні чинники відіграватимуть чи не найголовнішу роль у формуванні нової світової політики, системи безпеки та стабільності, включаючи економічну безпеку.

Глобалізація, за висновками більшості науковців, як еволюційна тенденція розвитку суспільства, з одного боку, несе загрози, а з іншого — створює нові можливості економічної безпеки. Економічна безпека (міжнародна і національна) має загальносвітовий характер і стосується різною мірою інтересів усіх держав.

Слід констатувати, що світова економічна наука не пропонує єдиного розуміння економічної безпеки або економічних аспектів національної безпеки. Головною метою розвиненої держави в цьому понятті в більшості випадків визнається стабільність економічного зростання.

Торгівельна війна, початок якої вже зафіксовано, зруйнує напрацьовані товарно-економічні ланцюжки в світі, що відразу не буде вигідно нікому. Щоб створити на руїнах новий світопорядок у координатах міжнародної економічної безпеки потрібен час і фінанси. Бракує одного і другого, а також не має відповіді на головне — хто вистоїть в цій війні?

Виборюючи право на лідерство, США повинні відповісти на одне важливе питання — чи здатна одна держава нести відповідальність за формування нового світового порядку, сприяти чи перешкоджати загальній гармонії міжнародних відносин, нав'язати свій інтерес в якості інтересу групового (загальносвітового, регіонального). Аналізуючи нинішню економічну і не тільки, політику президента США Д. Трампа не можливо дати однозначну відповідь на жодне із запитань. Водночас, попри всі проблеми, в найближчій перспективі США залишаться наймогутнішою силою світового співтовариства. Глобальний економічний, технологічний, військовий та дипломатичний вплив США у міжнародних відносинах не має рівних як серед інших країн світу, так і серед міжнародних організацій, і це забезпечує їм виняткове становище в системі міжнародних відносин. Попри прийняттю США нову економічну політику і протекці-

онізм, вихід із регіональних зон вільної торгівлі та ін. весь світ буде бачити в США головного прибічника глобалізації і країну, що отримає від неї найбільшу користь навіть попри деякі внутрішні соціально-економічні проблеми.

Глобальний фінансовий капіталізм з його механізмом фінансово-економічної організації показує неспроможність забезпечувати свій саморозвиток на основі споживацької моделі економічного зростання. Відбувається "проїдання" не тільки прибутку майбутніх поколінь але й не відтворюваних природних ресурсів. Задовольняються роздуті потреби останнього 50-тиріччя Заходу, нав'язані спекулятивною кредитно-споживацькою моделлю, та високими стандартами життя існуючого покоління. Ми є свідками трансформації світоустрою, з'являються нові центри впливу, нова геополітична карта. Усі нації об'єднались навколо стратегії сталого розвитку.

Література:

1. Сетевой проектный журнал — XYZ [Електронний ресурс] / Самуель Гантінгтон "Новий світовий порядок у XXI столітті: тенденції та європейський вимір". — Режим доступу: <http://www.uis.kiev.ua>.
2. Мельничук Н. Лідерство США в умовах глобальних трансформацій [Електронний ресурс] / Н. Мельничук // Політичний менеджмент. — 2013. — № 1—2. — С. 202—212. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2013_1-2_26
3. Емельянов С.В. США в международной торговле / С.В. Емельянов, Г.В. Кузнецова, Г.В. Подбиралина // РОССИЯ И АМЕРИКА В XXI ВЕКЕ. — 2014. — № 1. — С. 8—9.
4. Википедия [Електронний ресурс] / Список стран по ВВП (ППС). — Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org>.
5. Deutsche Welle [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.com>
6. Фомин А. Экономическая безопасность государства / А. Фомин // Мировой бизнес и политическая власть. — 2010. — Т. 8. — № 3 (24). — С. 71—79.

References:

1. Huntington, S. (1999), "New World Order in the 21st Century: Trends and European Dimension", available at: <http://www.uis.kiev.ua> (Accessed 20 March 2018).
2. Mel'nychuk, N. (2013), "US Leadership in the Context of Global Transformations", Politychnyj menedzhment, vol. 1-2, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2013_1-2_26 (Accessed 20 March 2018).
3. Emel'janov, S.V. Kuznecova, G.V. and Podbiralina, G.V. (2014), "USA in international trade", ROSSIJA I AMERIKA V XXI VEKE, vol. 1, pp. 8—9.
4. Wikipedia (2018), "List of countries by GDP (PPP)", available at: <https://ru.wikipedia.org> (Accessed 15 March 2018).
5. Deutsche Welle (2017), "EU leaders have proposed a roadmap for restoring trust after Brexit", available at: <http://www.dw.com> (Accessed 23 March 2018).
6. Fomin, A. (2010), "Economic security of the state", Mirovoj biznes i politicheskaja vlast', vol. 8, pp. 71—79. *Стаття надійшла до редакції 23.04.2018 р.*